

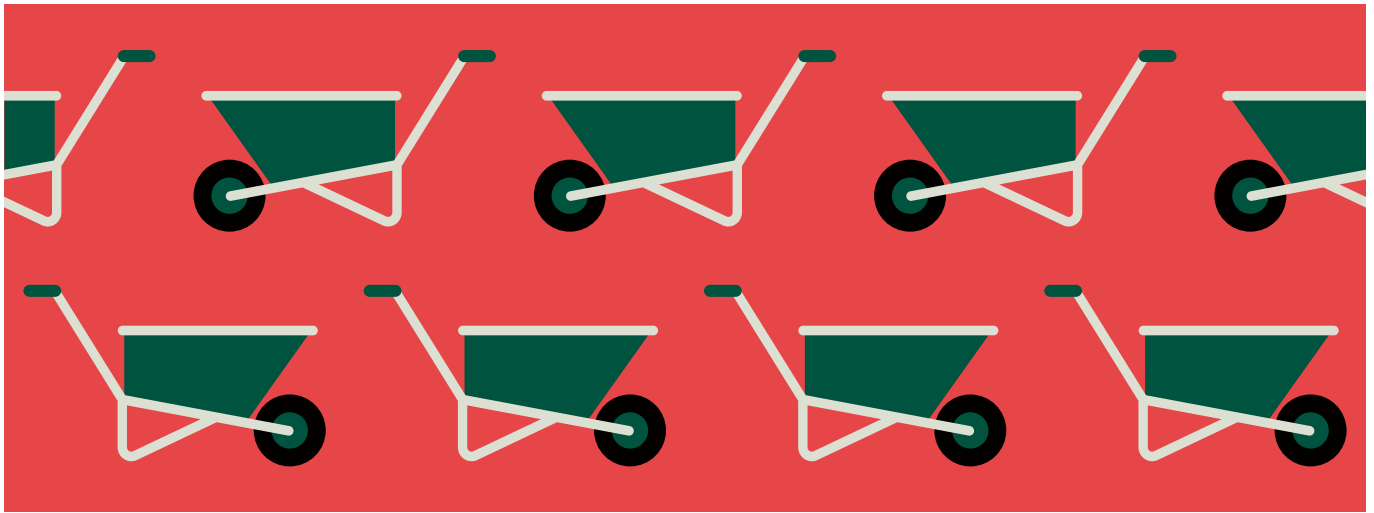
Rapport Verkenning

Samenwerking Stadslandbouw Amsterdam

Peter Duitman
Annet van Hoorn
Nijs Ruijs

Juli 2021

Introductie

Lokaal voedsel (de korte keten) wordt inmiddels gezien als dé oplossing voor een heel aantal stedelijke beleidsuitdagingen. Een kernteam bestaande uit zes organisaties op het gebied van stadslandbouw in Amsterdam signaleerde in de zomer van 2020 dat het ondertussen lastig is om lokaal voedsel in en om Amsterdam te realiseren (zie bijlage 1 voor de context van de Amsterdamse Stadslandbouw). Samen verwoordden zij de intentie om een organisatie op te richten om hier wat aan te doen. Dit kernteam bestond uit de volgende organisaties en personen:

Arnold van der Valk	Oprichter Food Council MRA, Voedseltuin IJplein
Peter Duitman	Consultant Groeizaam
Annick Mantoua	Directeur van De Gezonde Stad
Norinda Fennema	Ondernemersvereniging Tuinen van West
Ron van Echteld	Coördinator NoordOogst
Annet van Hoorn	St Eetbaar Amsterdam, Ahorn Projecten

Door het uitvoeren van een verkenning wilde het kernteam erachter komen of de noodzaak voor een stadslandbouwplatform wordt gedeeld, welke stadslandbouworganisaties welke behoeftes hebben, en wat het doel en de taken moeten zijn. Twee ZZP-ers uit haar midden, Peter Duitman en Annet van Hoorn, werden bereid gevonden deze verkenning uit te voeren, ondersteund door Arnold van der Valk. Zij begonnen

met het opstellen van een Plan van Aanpak. Middelen voor de uitvoering zijn ter beschikking gesteld door NoordOogst (€ 2.000,-) en de gemeente Amsterdam (€ 3.000,-). De Gezonde Stad heeft een stagiair aangeboden, Nijs Ruijs, Masterstudent Planologie aan de Universiteit van Amsterdam. Peter, Nijs en Annet zijn met zijn drieën het team dat deze Verkenning heeft uitgevoerd, tussen 9 maart en 9 juni 2021.

In overleg met het kernteam is gekozen voor de volgende definitie van stadslandbouworganisaties: *“Zij die voedsel telen, oogsten, bewerken en verkopen in of in de buurt van de stad, voor de stad, op een duurzame manier, zij die hierbij meerdere functies combineren en die dit doen als een rechtspersoon of ondernemingsvorm. ‘In de buurt van Amsterdam’ wordt opgevat als binnen een straal van 25 km van centrum Amsterdam.”.*

Sinds het begin van ons initiatief is er veel gebeurd: vanuit de Transitiecoalitie Voedsel ging Sandra van Kampen voedselgemeenschappen onderzoeken (hechte gemeenschappen van producenten en consumenten) en kwam de Taskforce Korte Keten tot stand (een landelijk initiatief). Ook kwam Stadslandbouw Nederland met een Maatschappelijke agenda 2021-2025, samengesteld tijdens goed bezochte online bijeenkomsten, en schreef de voorzitter van dit kennisplatform, Jean Eigeman, twee artikelen: *Stadslandbouw in opmars* en één over het economische belang van groen in de stad.

Deze rapportage gaat kort in op de onderzoeks aanpak, en geeft dan een samenvatting van de uitkomsten. Dan

volgen de conclusies die uit de verkenning zijn getrokken door het kernteam, in twee bijeenkomsten in juni en juli 2021, en een voorstel voor een te kiezen focus het eerste jaar.

Bij dit rapport horen vijf bijlages, die in een apart document staan. Bijlage 1 gaat dieper in op de regionale context van de Verkenning. Bijlage 2 bevat de 51 stadslandbouworganisaties binnen een straal van 25km rond Amsterdam waaruit we een selectie gemaakt hebben. Bijlage 3 geeft deze organisaties weer op een kaart. Bijlage 4 bevat de vragenlijst die is gebruikt als basis voor de interviews en de enquête (voor de voedselcoöperaties/buurgerijen is een iets aangepaste vragenlijst gebruikt). Bijlage 5 tenslotte geeft een overzicht van de contactpersonen bij de gemeente die door de diverse respondenten werden genoemd.

De uitkomst van de verkenning is in de zomer van 2021 teruggekoppeld aan de respondenten (20 deelnemers aan een interview en 7 invullers van een enquête), en bevat naar aanleiding daarvan enkele aanpassingen.

Onderzoeksaanpak

Het doel van de Verkenning was het draagvlak voor een samenwerkingsverband van stadslandbouw-organisaties onderzoeken. En mits dit draagvlak bestond, het opstellen van voorstellen voor een organisatiestructuur en een agenda. Ook nam het team de taak op zich om gesprekken te voeren met de belangrijkste partners, om hen te informeren over de intentie voor een nieuw platform en om overlap in doelstellingen tussen SSLA en de partners te voorkomen.

Het onderzoek voor de verkenning is gedaan door middel van 20 interviews en een online enquête. Uitgegaan werd van een lijst van 51 organisaties, die niet compleet is, maar wel een goed overzicht geeft van de reikwijdte van onderzochte doelgroep. In deze lijst is een onderverdeling gemaakt in de volgende categorieën: Stadslandbouw algemeen (met daarin traditionele boerderijen en voedselbossen), Community-Supported Agriculture (CSA), Voedselcoöperatie/buurderij, Buurttuin, Organisatie in oprichting, Vertical farming en Nutstuinpark. Daarna werd bepaald hoe de 20 af te nemen interviews zouden worden verdeeld over de categorieën. In het overzicht hieronder is aangegeven hoe deze selectie eruitzag:

- Stadslandbouw algemeen: 27 organisaties op de lijst, waarvan 13 zijn geïnterviewd, waaronder 2 voedselbossen en 4 min of meer traditionele boerderijen Community-Supported Agriculture: 6 organisaties, waarvan 3 zijn geïnterviewd
- Voedselcoöperatie/buurderij: 3 organisaties, waarvan 2 zijn geïnterviewd

- Buurttuin: 6 organisaties, waarvan 1 is geïnterviewd
- Organisatie in oprichting: 2 organisaties, beide zijn geïnterviewd
- Vertical farming: 3 organisaties, waarvan 1 is geïnterviewd
- Nutstuinpark: 1 koepelorganisatie is geïnterviewd
- Kas met horeca: 1 organisatie, niet geïnterviewd

In tegenstelling tot de categorieën Organisatie in oprichting en Nutstuinpark, overschreden de andere categorieën het selectiegetal. Hierom zijn deze automatisch via Excel geselecteerd, om te komen tot een onafhankelijke en willekeurige *sample*. De interviewmethode was gestructureerd, waardoor in ieder interview informatie over de stadslandbouw-organisatie en het draagvlak voor samenwerking op het gebied van communicatie, strategie en financiën werd verkregen (zie bijlage 3 voor de vragenlijst).

Eerst werd een testinterview afgenomen met Ron van Echteld als coördinator van NoordOogst. Daarna zijn nog een paar vragen geschrapt en andere samengevoegd om te komen tot een kortere lijst. De geselecteerde respondenten zijn gemaild met de vragenlijst als bijlage, met het verzoek aan te geven of, en zo ja, wanneer zij tijd hadden voor een interview van max 1,5 uur. Er hebben drie respondenten bedankt; dit waren Bloei & Groei, Theo's Tuin en Food Coop Noord. Voor hen hebben we drie andere organisaties benaderd: Biopolder Lutkemeer, Buurderij Woeste Westen en GrowX.

De redenen die de drie opgaven om niet mee te doen waren als volgt: Bloei & Groei gaf aan teleurgesteld te zijn geen plek aan tafel te hebben gehad om de verkenning mee te helpen opzetten en het aspect inclusie er zo meer in te verwerken. Theo's Tuin gaf aan het met het stichtingsbestuur te hebben besproken en er geen meerwaarde in te zien. Food Coop Noord gaf aan dat zij goed gaan als voedselcoöperatie en er geen meerwaarde in zien.

Hoewel in alle interviews dezelfde vragen zijn gesteld, was er ruimte voor wat de respondent daarbuiten wilde vertellen. Vervolgens is van ieder interview een verslag gemaakt. Van de 20 interviews zijn er 7 via Zoom gehouden, 2 telefonisch, en 11 op locatie. Zes interviews zijn door of Peter of Annet alleen afgenomen; de andere door twee van ons (Nijs met Peter of Annet).

Daarnaast zijn enquêtes naar de overige (19) stadslandbouworganisaties verstuurd (met 2 herinneringen), met als opbrengst 7 ingevulde enquêtes. Het doel hiervan was om nog meer input te verzamelen op een minder tijdrovende wijze.

Ook is een mail over SSLA en de verkenning gestuurd aan de volgende 'partnerorganisaties', om hen te informeren: Food Cabinet, Food Hub, provincie Noord-Holland, Voedsel Verbindt, Taskforce Korte

Keten, Milieufederatie NH, Ons Eten Den Haag, Food Future Haarlem, Jan Willem van der Schans (Rotterdam), WUR, MOMA en ANMEC. Met de volgende personen zijn gesprekken gevoerd, ter kennismaking en oriëntatie: Renee Snoek (prov NH), Liane Lankreijer (Ons Eten Den Haag), Arjan Dekking en Jan Eelco Jansma (WUR), Annette de Vries (ANMEC) en Myrthe Rischen (MOMA). Van deze gesprekken zijn korte verslagen gemaakt.

Als team hebben we wekelijks via Zoom contact gehad, en vier offline werksessies gehouden in het KIT. Er hebben enkele Zoom-gesprekken met Arnold plaatsgevonden, en twee met Frank Bakkum en Erik Koldenhof, als mede-opdrachtgevers.

De uitkomsten van de verkenning zijn samengevat in de volgende paragraaf, als gebundelde antwoorden op iedere vraag. De conclusies werden via een beslissingsmatrix in combinatie met aanbevelingen uitgewerkt.

Uitkomsten

Hieronder staan de uitkomsten van de interviews en enquêtes met de stadslandbouworganisaties. De uitkomsten zijn gegroepeerd in acht onderwerpen.

1. Ja of Nee voor SSLA. Zo ja, onder welke voorwaarde?

Over het algemeen reageren veel stadslandbouworganisaties positief op een samenwerkingsverband. Uit 22 interviews zien 17 organisaties een belang in een collectief, maar stellen tegelijkertijd voorwaarden waaraan een SSLA zou moeten voldoen. Meerdere respondenten benadrukken dat SSLA geen ambtelijke ‘praatclub’ moet worden, wat een extra tijdsinvestering zou betekenen wat zij niet wensen. Twee organisaties vertellen geen behoefte te hebben aan een samenwerkingsverband: Kwekerij Osdorp is succesvol als bedrijf (maar sierplanten maakt nu het grootste deel uit van hun productie) en Fortboerderij Dijkzicht eveneens, maar deze laatste wilde wel tips meegeven hoe een SSLA van nut kan zijn. Daarnaast gaven 3 uitgenodigde respondenten aan geen meerwaarde te zien of om een andere reden niet mee te willen doen. Eén respondent (Hrbs) gaf in de enquête aan dat de gehanteerde definitie veel te breed is om door één organisatie te worden bediend.

2. Welke verwachtingen hebben de stadslandbouworganisaties van de gemeente?

Een fundamentele verwachting van stadslandbouworganisaties over de gemeente (Amsterdam) is het erkennen van het belang van stadslandbouw voor

Amsterdam en als gemeentelijke organisatie te beschikken over meer kennis of begrip van dit belang. Vanuit dit standpunt schrijven alle stadslandbouworganisaties de gemeente een faciliterende rol toe, waarbij het beschikbaar stellen van grond en het verlenen van een vergunning/toestemming de meest genoemde verwachtingen zijn. Daarbij is een onderliggende verwachting dat de gemeente de stadslandbouwzekerheid en financiële ondersteuning biedt.

Verder wordt verwacht een wederkerige relatie met de gemeente te hebben, waarin gemeente en stadslandbouw in gesprek gaan om de ervaringen en ideeën van stadslandbouworganisaties alsmede de ideeën, kwesties en visies van de gemeente te begrijpen. Vervolgens kan de stadslandbouw via deze wederkerige relatie een bijdrage leveren aan de praktische uitwerking van de visies van gemeente Amsterdam (Groenvisie; Voedselstrategie; Omgevingsvisie), zodat deze niet top-down worden uitgezet.

Een consistent beleid voor stadslandbouw zou helpen voor het vergroten van de bestaanszekerheid van hun organisaties. Daarnaast zijn stadslandbouworganisaties erg afhankelijk van een ambtenaar met een sterk verantwoordelijkheidsgevoel richting de stadslandbouw, en verwachten ze dat het makkelijker zou moeten zijn om zo’n ambtenaar-contactpersoon te vinden. Opvallend hierbij is dat de stadslandbouworganisaties heel diverse aanspreekpunten benoemen (zie bijlage 5 voor een overzicht met contactpersonen binnen de gemeente Amsterdam).

Een andere verwachting van veel stadslandbouworganisaties naar de gemeente toe is haar verantwoordelijkheid voor het tot stand brengen van een duurzamer voedselsysteem en hun rol in het stimuleren van burgers om een duurzamer en gezonder voedselpatroon aan te nemen.

3. Voor welke zaken zou SSLA zich allereerst moeten inspannen?

Volgens de respondenten moet de aandacht van SSLA zich richten op thema's die gerelateerd zijn aan educatie en recreatie, financiën, communicatie en grond. Binnen deze thema's geven respondenten andere onderwerpen op. Educatie en recreatie omvat de verbinding tussen platteland en stad (boer en burger), zorg en de verantwoordelijkheid van de gemeente in de voedseltransitie. De respondenten zien SSLA als een spreekbuis om bij de gemeente te benadrukken welke rol hier voor de gemeente ligt. Verder zou SSLA moeten helpen financiering te faciliteren. Wat betreft communicatie ziet een groot aantal respondenten de meerwaarde van een vast loket en/of contactpersoon die helpt om de goede mensen binnen de gemeente te vinden of zaken intern af te stemmen.

De toewijzing of facilitering bij het vinden van grond is de voornaamste prioriteit die wordt ingebracht. Daarbij komt ook het belang van grond voor een lange termijn ter sprake, zodat stadslandbouworganisaties meer zekerheid hebben bij de start van hun project. Verder hanteert de afdeling Vastgoed doorgaans een commercieel pachttarief, waarmee het lastig werken is voor de stadslandbouworganisaties.

4. Waarbij ondervinden stadslandbouworganisaties nog geen ondersteuning en waarbij kan SSLA deze organisaties helpen?

Stadslandbouworganisaties krijgen weinig tot geen ondersteuning bij de communicatie met de gemeente en naar burgers, en in de stadslandbouwsector hebben zij amper onderling contact. Vaak geven zij aan dat hun handen gebonden zijn door het boerenwerk, waardoor geen tijd vrij kan worden gemaakt om meer aan communicatie te doen. Voor essentiële communicatie met de gemeente, zoals een vergunningaanvraag of een procedure om grond te krijgen, wordt tijd vrijgemaakt, maar wordt wel beschouwd als zeer

Ondervinden de stadslandbouworganisaties ondersteuning van een organisatie of platform?

Hierbij worden de volgende organisaties genoemd:

- Klimaatfonds
- AKEF (Amsterdams Klimaat en Energiefonds)
- Private investeerders
- Bond Boerderij Zuivelbereiding
- Nederlandse Vereniging Professionele Melkschapenhouders NVPM
- Mecone (coöperatie van biologische melkschapenhouders)
- Nederlandse Notenvereniging
- Stichting Voedselbosbouw Nederland
- Collega-ondernemers van MijnStadstuin
- Cityplot
- CSA Netwerk
- Warmonderhof
- Ondernemersvereniging Tuinen van West
- Voortuin van Woerd (buurtplatform in Noord)
- KlimaatGesprekken-netwerk
- Springtij.nu
- Velt
- Federatie Landbouw & Zorg
- Agrarische Natuurvereniging Water, Land & Dijken
- Boeren & Buren koepelorganisatie
- LTO Noord
- Haarlemmer Food Future
- GreenChoice
- Green Deal monitoringsprogramma
- AVVN
- Caring Farmers
- LandZijde
- Leger des Heils
- Voedsel Verbindt
- InHolland
- MRA (Metropolitane Regio Amsterdam)
- Buurtnetwerken
- IVN
- ASEED
- ANMEC
- VOKOMOKUM
- Duurzame Alliantie (Nieuw West)
- Groen in de buurt
- Stadslandbouw Nederland
- Duurzaam groen (Noord)
- Food Council MRA

tijdrovend (zie onderstaande quote uit een interview).

Respondent: *“In 2019 zouden we eigenlijk starten, maar dat lukte niet. Dat werd vertraagd, vertraagd, vertraagd en vertraagd. Op het laatst hadden we een teeltplan gemaakt voor groente, zodat we na 1 juni nog zouden kunnen planten, maar dat werd ook niet gehaald. Toen hebben we besloten om te beginnen in 2020, want wat [had] het nog voor zin. Dus toen hebben we zelfs nog een half jaar zitten wachten. In januari 2020 zijn we toen begonnen.”*

Interviewer: *“Oh, dus dat hoorden jullie pas in december?”*

Respondent: *“Nee, dat was voor dit jaar. Op 18 december 2020 hebben we gehoord dat we in 2021 door konden, dus weer heel erg laat.”*

Het informeren van gemeente en burgers over stadslandbouw draagt bij aan een verbeterd bewustzijn over de herkomst van voedsel. Door meer bekendheid te geven aan de recreatieve mogelijkheden zouden er meer stedelingen naar het platteland trekken, en kan lokaal voedsel een impuls krijgen.

De communicatie binnen de sector zelf zou door SSLA versterkt kunnen worden, zodat men samenwerkingen kan aangaan en er kennisuitwisseling kan plaatsvinden. Hierdoor kan SSLA werken aan een gedeelde agenda en samen een grotere vuist maken om het draagvlak binnen de gemeente te vergroten voor stadslandbouw. Ook kan SSLA dan op de bres springen om individuele organisaties bij te staan door het behartigen van een financieel belang of een campagne voor grond. Verder geven bedrijven in oprichting, of recentelijk opgericht, aan graag advies te willen over organisatorische, juridische en procedurele zaken. Interne kennisuitwisseling in het netwerk van SSLA kan hieraan bijdragen.

5. Willen organisaties een financiële bijdrage leveren aan SSLA en zo ja, onder welke voorwaarde?

De effectiviteit van SSLA en de taken die zij op zich kan nemen, zijn mede afhankelijk van financiën. Vijftien respondenten geven aan een financiële bijdrage te willen leveren, als het resultaat van SSLA van nut en waarde is voor hun bedrijf. Vervolgens wordt de voorwaarde gesteld dat de hoogte van de financiële bijdrage naar rato van de omzet is vastgesteld, en in ieder geval niet “te hoog” is.

Enkele bedrijven zijn positief over een organisatie SSLA, maar werken zelf op vrijwilligersbasis of maken geen omzet, waardoor geen financiële bijdrage kan worden gedaan. Wel willen zij dan bijdragen door een andere inzet voor de organisatie.

Ten slotte geeft een respondent aan vooralsnog negatief tegenover een financiële bijdrage te staan, maar zijn standpunt te heroverwegen wanneer de organisatie aantoont een verschil te kunnen maken voor de sector.

De enquêtes schetsen eenzelfde beeld, waarbij “ja” als “misschien” even vaak worden opgegeven (2 keer). De respondenten met de optie ‘misschien’ plaatsten dezelfde kanttekening als blijkt uit de interviews: dat er resultaat vanuit SSLA voor het bedrijf moet zijn of dat men liever een niet-geldelijke input levert.

6. Welke doelgroepen hebben de stadslandbouwers?

De respondenten bereiken gezamenlijk een brede doelgroep. De drie belangrijkste doelgroepen die werden genoemd zijn zorg, consumenten en horeca. Wat betreft zorg worden cliënten als doelgroep beschouwd, waarbij zij een dagbesteding in de stadslandbouw genieten.

Veel stadslandbouwers beschrijven hun doelgroep als alle Amsterdammers (consumenten), maar in de praktijk blijken zij alleen bepaalde groepen aan te trekken. Deze groepen worden door sommige respondenten specifiek omschreven als: liefhebbers van biologische producten of geïnteresseerden in ecologie, biodiversiteit en permacultuur. Ook bereiken de stadslandbouworganisaties een groep die de conventionele voedselindustrie bekritiseert of er een alternatieve leefwijze op na houdt.

Enkele respondenten zetten hun producten via supermarkt, horeca of retail (kaasspecialzaken) af, en bereiken indirect de consument. Horeca bereikt daarbij toeristen.

Daarnaast delen stadslandbouworganisaties hun doelgroep in naar leeftijdsgroep, waarbij vaak ouderen (55+) en ‘young urban professionals’ worden genoemd. Jonge gezinnen en studenten worden minder vaak genoemd.

Als laatste kan de doelgroep worden onderverdeeld in geslacht, waarbij de respondenten vaker vrouwen dan mannen opgeven.

Een heel andere doelgroep is educatie in de stadslandbouw. Vanuit verschillende onderwijsinstellingen

en op breed niveau vindt de stadslandbouw hier een bereik. Universiteiten en hogescholen doen graag onderzoek in samenwerking met of ondersteund door een stadslandbouworganisatie. Daarnaast bieden stadslandbouworganisaties stageplekken aan praktijkstudenten, en verdienen sommige boeren wat met boerderij-educatie aan scholen.

7. Welke kansen van stadslandbouw kan SSLA meer onder de aandacht brengen?

De stadslandbouworganisaties werpen een breed scala aan kansen op, welke SSLA extern uit zou kunnen dragen. Veel stadslandbouworganisaties benoemen de meervoudige waarde die stadslandbouw toevoegt. Om toch structuur in de kansen aan te brengen, zijn deze in verschillende categorieën onderverdeeld.

Allereerst kan SSLA de stadslandbouw in algemene zin onder de aandacht brengen door de maatschappij te informeren. Door met name voorlichting over het conventionele voedselsysteem en de voedseltransitie kan SSLA het bewustzijn over de volledige breedte van de maatschappij vergroten. Het gevolg hiervan is een grotere waardering voor de stadslandbouw door de maatschappij en interesse om hier aandacht (tijd/geld) aan te besteden.

Bovendien vertellen enkele stadslandbouworganisaties dat mensen door stadslandbouw beseffen wat de wederkerige verbinding met al wat leeft en de relatie met de aarde betekent, wat belangrijk wordt geacht voor een duurzame en gezonde leefomgeving en welzijn van de mens.

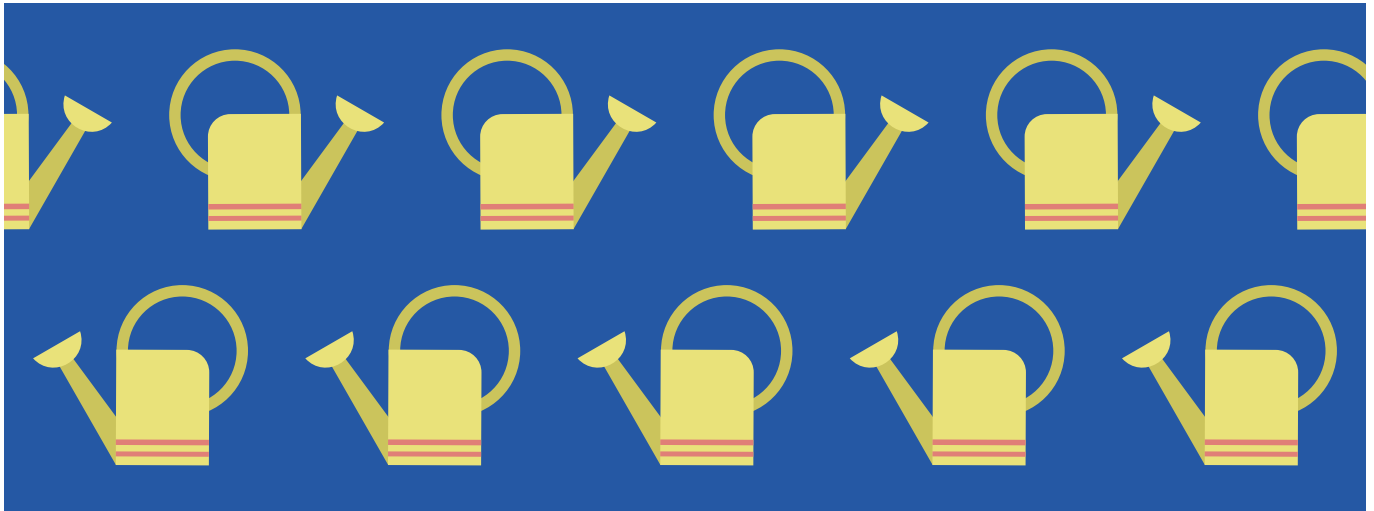
Daarbij zien stadslandbouworganisaties kansen door de sociale waarde die wordt toegevoegd. Stadslandbouw levert een grote bijdrage aan sociale cohesie, diversiteit en welzijn. Recreatie kan vervolgens een effectief middel zijn om burgers naar stadslandbouw te trekken, waardoor zij voedsel, biodiversiteit en groen meer beleven en ervaren, wat bijdraagt aan bewustzijn en welzijn.

Waar volledige overeenstemming onder de stadslandbouworganisaties over is, zijn de kansen voor educatie. SSLA kan via samenwerking met hogescholen en universiteiten de ruimte bieden voor onderzoek in onderwerpen gerelateerd aan stadslandbouw. Verder kunnen praktisch geschoolden vanuit verschillende disciplines ervaring opdoen in deze sector. En er is veel te leren voor kinderen.

Samenwerking wordt niet alleen binnen educatie gezien als kans, maar ook op andere terreinen. SSLA

kan helpen de communicatie richting politiek en overheid op zich te nemen, zodat de mogelijkheden van de stadslandbouw worden weerspiegeld in beleid. SSLA kan als belangenorganisatie helpen de verschillende functies en waarden van stadslandbouw beter onder de aandacht brengen. Een voorbeeld van zo'n stapeling van functies is groen in de buurt, waarmee stadslandbouworganisaties raakvlakken zien.

Andere kansen van stadslandbouw voor SSLA zijn het organiseren van een slimme logistiek, meer aandacht voor toegang tot grond en voedsel voor bredere doelgroepen (inclusie) en het beschikbaar maken van meer grond.

Conclusies

Op basis van de uitkomsten van de Verkenning zijn door het kernteam een aantal conclusies getrokken. **Deze conclusies zijn voorlopig, want afhankelijk van de bespreking met een bredere groep stadslandbouworganisaties.**

Samenwerking is wenselijk

Op basis van de interviews met stadslandbouwbouwers concluderen we dat samenwerking op het gebied van stadslandbouw als nuttig en nodig wordt gezien.

In de gesprekken met Erik Koldenhof en Frank Bakkum (gemeente Amsterdam) is gebleken dat er vanuit de gemeente ook behoefte is aan een organisatie zoals SSLA. Met name om een duidelijk aanspreekpunt te hebben voor stadslandbouworganisaties en andersom. Daarnaast vinden zij dat het goed is wanneer stadslandbouworganisaties zich verenigen, zodat belangrijke thema's rond stadslandbouw kunnen worden ingebracht bij de juiste overleggen. En kan een organisatie als SSLA een breekijzer vormen om beleidsvoornemens van de gemeente daadwerkelijk te helpen realiseren. Dit versterkt de positie van stadslandbouw in Amsterdam.

Naast de input van de respondenten en de gemeente blijkt ook uit andere bronnen dat het een goede tijd is om SSLA op te richten. In overleg met partners (MOMA, Provincie NH, Stadslandbouw Nederland, WUR, Voedsel Verbindt, Taskforce Korte Keten) blijkt dat zij een meerwaarde zien. Daarnaast zijn er diverse andere steden in Nederland waar de stadslandbouw zich organiseert, in een organisatie vergelijkbaar met SSLA (Haarlem Food Future, Ons Eten Den Haag).

Ook noemt Stadslandbouw Nederland als een van

de agendapunten voor 2021-2025 'intensivering van de samenwerking gericht op lokale en regionale voedselstrategieën'. En komt op deze agenda voor het 'Versterken van voedsel van dichtbij-initiatieven & korte keten-ondernemers door delen van ervaring en kennis op thema's naar behoefte (logistiek, grond, allianties met corporaties/ zorg- en onderwijsinstellingen)'. En doet Sandra van Kampen in haar rapport over Voedselgemeenschappen een oproep aan clubs die kunnen helpen met 'het bijstaan van (startende) voedselgemeenschappen met raad en daad, met een betere vindbaarheid, met praktische hulp, met lobby waar dat nodig is', omdat deze voedselgemeenschappen veel meer aandacht verdienen.

Op basis van het bovenstaande komen wij tot de conclusie dat dit het juiste moment is om vorm te geven aan Samenwerking Stadslandbouw Amsterdam. We kijken ernaar uit om deze conclusies nader met elkaar te bespreken.

Op basis van het bovenstaande komen wij tot de conclusie dat dit het juiste moment is om vorm te geven aan Samenwerking Stadslandbouw Amsterdam. We kijken ernaar uit om deze conclusies nader met elkaar te bespreken.

Missie

Als concept-missie voor een samenwerkingsverband denken we aan vier doelstellingen:

1. 'Stadslandbouw' beter positioneren binnen de gemeente Amsterdam: de locaties zijn vaak tijdelijk, er is geen samenhangend beleid voor, de opvatting heerst dat het buiten de stadsgrenzen thuishoort, het valt onder verschillende portefeuilles en het is niet duidelijk wat het bijdraagt aan welke beleidsopgaven

2. Pleiten voor het beschikbaar stellen van **niet-tijdelijke** grond in en om de stad Amsterdam, en bij nieuwbouw voor het hanteren van een **stadslandbouwnorm** (een minimum oppervlakte bestemd voor voedselproductie in een wijk)
3. Een bijdrage leveren aan de **doelstelling** van het Amsterdamse College dat in 2030 Amsterdammers voor **25% lokaal voedsel** eten (Regionale Alliantie)
4. Samen met de gemeente zoeken naar een manier om stadslandbouw **beter te faciliteren**, zodat initiatiefnemers procedureel makkelijker hun weg kunnen vinden.

Ad 1.

Dit kan om te beginnen door als SSLA bij te dragen aan het Uitvoeringsprogramma Groenvisie dat nu begint. Frank Bakkum gaf aan dat hij dit graag zou zien (breekijzerfunctie). Een verzoek hiertoe is gestuurd aan Geertje Wijten.

Ad 2.

De ruimte voor voedselproductie (= grond) is een tweede zaak die heel vaak terugkwam in de interviews. De inzet bij nieuwbouw zou kunnen zijn een Stadslandbouwnorm, vergelijkbaar met de bestaande groennorm en sportnorm. Hierbij gaat het om een minimale oppervlakte voor voedselproductie bij (nieuw)bouw en gebiedsontwikkeling. Zonder zo'n norm is stadslandbouw kansloos in een snel verdichtende stad. Een eerste kans is het behouden van Biopolder Lutkemeer voor stadslandbouw.

Ad 3.

De gemeente Amsterdam heeft in 2020 een **Regionale Alliantie** ondertekend volgens welke in 2030 25% van het voedsel van de Amsterdammers uit lokaal voedsel moet bestaan. Voedsel dat wordt verbouwd en geleverd uit de Korte Keten. Het platform **Van Amsterdamse Bodem** etaleert producenten en verwerkers van lokale producten, en stimuleert hierdoor de vraag naar lokaal voedsel bij stedelingen. Een rol voor SSLA kan zijn het verminderen van obstakels voor boerenmarkten, het onderzoeken van geschikte locaties voor nieuwe stadslandbouwers of het aanleveren van gegevens en doen van onderzoeken wat er nodig is om dit doel te halen

Ad 4.

Een belangrijk pijnpunt dat naar voren kwam is de ondoorzichtige en ingewikkelde communicatie met

de gemeente Amsterdam. Het hebben van een goede contactpersoon in de gemeente is van groot belang, maar deze contactpersonen zijn lastig te vinden en veranderen geregeld van baan.

Voor het beantwoorden van eenvoudige vragen over subsidies en contactpersonen is er een digitaal **loket bij Van Amsterdamse Bodem**. Voor de meer complexe vragen is er sinds 1 oktober vanuit het Stedelijk Groenpunt een **Servicepunt Stadslandbouw**, waardoor actief gezocht kan worden naar antwoorden (een niet-standaard vergunning, een stuk grond, wie gaat ergens over), zonder door te verwijzen. Er ontbreekt nu een route, bijvoorbeeld voor de toewijzing van braakliggende terreinen aan gegadigden. De ervaring met Groen in de Buurt heeft geleerd dat hiervoor een politiek besluit (bestuurlijke opdracht) nodig is, en dat het doorvoeren van de procedures zowel een ambtelijk als niet-ambtelijk coördinator vergt.

Waar moeten we zijn

Als samenwerkingsverband kunnen we de krachten bundelen, signalen doorgeven, helpen agenderen wat nodig is voor meer lokaal voedsel. We richten ons hierbij op:

- de gemeente Amsterdam: de centrale stad, omdat hier de regels en het beleid gemaakt worden,
- de stadsdelen, omdat hier het beleid wordt uitgevoerd
- de politiek (politieke partijen, bestuurders en de gemeenteraad), omdat zij nieuw beleid kunnen initiëren
- de Metropolitane Regio Amsterdam (MRA) omdat de regio voor voedsel een zeer relevant niveau is, en omdat er op dit niveau gewerkt wordt aan een regionale ontwikkelmaatschappij rond duurzaam voedsel, en we daar kunnen helpen agenderen, zoals Patrick Huntjens aangaf (respondent namens het Zeeburgervoedselbos).

Organisatievorm

De voorbereiding voor SSLA wordt gedaan door een klein kernteam, bestaande uit Arnold van der Valk, Ron van Echteld, Peter Duitman en Annet van Hoorn. De insteek is dat SSLA **een stichting wordt met aandacht voor draagvlak en vertegenwoordiging vanuit de achterban**. Waar een vereniging aanleiding geeft tot langdradige besluitvorming, kan bij een stichting evengoed geborgd worden dat de stakeholders kunnen meedenken, zoals door tweejaarlijkse discussiebijeenkomsten, en door een breed samengestelde klankbordgroep.

Momenteel is de kerngroep bezig een bestuur en een klankbordgroep aan te zoeken; een uitvoerend team zal in het begin deels met vrijwillige inzet van start gaan.

Vraag is nog hoe een stichting SSLA de belangen kan behartigen van de grote groep Amsterdammers met een migrantenafkomst, die minder goed de (on)mogelijkheden kennen maar wel stadslandbouwambities hebben.

Financieringsmodel

Financiering is een kritische factor. Het lijkt goed om uit te gaan van een aanloopfase in het eerste jaar, bijv tot zomer 2022. Voor deze periode kan samengewerkt worden met een team van 7 WUR-studenten en een groep Masterstudenten van de VU.

Een financieringsmodel in twee fases zou er als volgt uit kunnen zien:

1e fase:	2e fase:
Fonds	Bijdrage donateurs
Crowdfunding	Crowdfunding
Onbezoldigd werk	Fondsen / subsidies
Bijdrage gemeente	Onbezoldigd werk

Door MAEX is een kleine bijdrage gedaan voor de oprichting van een stichting. De gemeente heeft een nog onbekende bijdrage toegezegd voor het eerste jaar.

In de tweede fase is meer duidelijk over wat de meerwaarde is van een SSLA. Dan kunnen stadslandbouworganisaties mogelijk wat bijdragen en lijkt een hybride financieringsmodel geschikt, om zo min mogelijk afhankelijk te zijn van één bron.

Een punt van aandacht is de onafhankelijke status. De gemeente kan financieel bijdragen aan SSLA, maar wanneer er daarmee verwachtingen ontstaan, wordt een afhankelijke relatie gecreëerd, wat wij niet wenselijk achten.

Vervolgstappen

Het tijdspad wat we voor ons zien ziet er zo uit:

Nr.	Activiteit	Wie	Planning
1.	'Rapport Verkenning' wordt verstuurd naar respondenten	Kernteam SSLA	Juli 2021
2.	Respondenten geven reactie op 'Rapport verkenning'	Stadslandbouworganisaties	Juli/ augustus 2021
3.	Start Klankbordgroep met vertegenwoordigers van Stadslandbouworganisaties	Kernteam SSLA	Oktober 2021
4.	'Rapport Verkenning' met reacties respondenten wordt verstuurd naar partners SSLA	Kernteam SSLA	Oktober 2021
5.	Opdracht (6) studenten WUR - Honours Investigation Project (HIP) groep Urban Farming – gaan onderzoek doen over onderwerpen die wederzijds nut hebben	Kernteam SSLA + studenten HIP	September 2021 – Juli 2022
6.	Vorbereiding oprichting SSLA (Notaris, fondswerving, bestuursleden werven, communicatie)	Kernteam SSLA	September – november 2021
7.	Oprichting SSLA	Kernteam SSLA	December 2021

Tussentijdse ontwikkelingen

- In de tweede week van januari komt er een verkiezingsbijeenkomst met het thema voedsel en de stad in Pakhuis de Zwijger, door de inspanningen van Jeffrey Spangenberg van Stedelijk Groenpunt / Food Council MRA
- De 7 studenten van de WUR zijn bezig met een overzicht van bestaande stadslandbouworganisaties én een lijst met geschikte locaties voor nieuwe initiatieven
- De gemeente is bezig met updates van de stadslandbouwkaart en een monitoringsprogramma; we proberen de uitvoerders te verbinden met de WUR-studenten
- Arnold van der Valk is lid geworden van de net opgerichte Amsterdamse Voedselraad, met als aandachtspunt Stadslandbouw
- We zitten met SSLA in de Netwerkraad voor een Gezonde Voedselomgeving (onder regie van De Gezonde Stad)

Literatuur

- Bouwmeester, Renee (2021), Jean Eigeman (2021: “Groen in de stad kan ook economisch interessant zijn” in: Nieuwe Oogst 30 april 2021.
<https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2021/04/30/jean-eigeman-groen-in-de-stad-kan-ook-economisch-interessant-zijn>
- Floriade Almere 2022: Growing Green Cities.
<https://floriade.com/nl/over-floriade/growing-green-cities/>
- Kampen, Sandra van (2020), Lokale voedselgemeenschappen in Nederland: inventarisatie en verkennend onderzoek, Uitgave: De Schaal van Kampen. ISBN 978-90-9034113-2.
Download: <https://www.deschaalvankampen.nl/wp-content/uploads/2020/12/DSVK-Lokale-voedselgemeenschappen-in-Nederland1.pdf>
- Olde, Evelien de & Imke de Boer c.s. (2021) Rerooting the Dutch food system: from more to better. Longread.
<https://www.wur.nl/en/show-longread/Re-rooting-the-Dutch-food-system-from-more-to-better.htm>
Nederlandse versie: <https://www.wur.nl/nl/show-longread/Terug-naar-de-roots-van-het-Nederlandse-voedselsysteem-van-meer-naar-beter.htm>